

พระมัลลย์คำหลวง: การวิเคราะห์เรื่องผู้แต่ง

Phra Malai Khamluang: Analysis of the Author

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ Natawut Klaisuwan

อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Lecturer of the Thai Language Program, Faculty of Humanities,

Mahamakut Buddhist University, natawut.kla@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องผู้แต่งพระมาลัยคำหลวง ใช้วิธีการศึกษาด้วยการอ่านแบบละเอียด ผลการศึกษาพบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เป็นผู้แต่งพระมาลัยคำหลวง โดยมีเหตุผลดังนี้ 1) มีการกล่าวถึงความเพียรพยายาม ในการแต่งอันปรากฏจากตัวบทพระมาลัยคำหลวง ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระนิพนธ์ เรื่องอื่น ๆ ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ได้แก่ นันทโศภนันทสูตรคำหลวง กาพย์ห่อโคลง ประพาสธารทองแดง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกที่มีการกล่าวถึงความเพียรพยายาม ในการแต่งเช่นกัน 2) เหตุที่สำนวนภาษาในพระมาลัยคำหลวงด้อยกว่านันทโศภนันทสูตร คำหลวง เพราะมีการนำนันทโศภนันทสูตรคำหลวงมาปรับปรุงใหม่ในครั้งที่ 2 และเป็น การปรับปรุงอย่างพิถีพิถัน จึงทำให้สำนวนภาษาในนันทโศภนันทสูตรคำหลวงมีความงดงาม ไพเราะมากกว่าสำนวนภาษาในพระมาลัยคำหลวง 3) โคลงที่ระบุว่าการมพระราชวัง บวรสถานมงคลเป็นผู้แต่ง สามารถเชื่อถือได้แม้จะเป็นการเพิ่มเติมเข้าไปในภายหลัง

คำสำคัญ: พระมาลัยคำหลวง, การวิเคราะห์, ผู้แต่ง

Abstract

This academic article the objective is to study the author of Phra Malai Khamluang. The results of the study found that Prince Thammathibet is the author of Phra Malai Khamluang. For the following reasons: 1) There is mention of perseverance in composing. which appears from the Phra Malai Khamluang script, which is consistent with other writings of Prince Thammathibet, including Nanthopananthasutra Khamluang, Kap Ho Klong Praphas Than Thong Daeng, Kap Ho Klong Niras Thansok poem that is mentioned effort and effort in composing as well. 2) The reason that the language expressions in Phra Malai Khamluang is inferior to Nanthopananthasutra Khamluang Because Nanthopananthasutra Khamluang was revised for the second time. and it is a meticulous improvement. Therefore, the language expression Nanthopananthasutra Khamluang is more beautiful and melodious than the expressions in Phra Malai Kham Luang. 3) The poem that says Second King is the author. can be trusted Even if it is additional go in later.

Keyword: Phra Malai Khamluang, Analysis, Author

บทนำ

นักวิชาการวรรณคดี เช่น คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส (2562: 103) นิตยา กาญจนสุวรรณ (2563: 70) ทวีศักดิ์ ญาณประทีป (2565: 91) ให้ข้อมูลเรื่องผู้แต่งพระมอญคำหลวงว่า เป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดมากไปกว่านั้นว่า เป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรอย่างไร ทำให้มีนักวิชาการบางท่านแสดงความเห็นแย้งว่า พระมอญคำหลวงไม่ใช่พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เช่น ศักดิ์ศรี แยมันดดา (2534: 86-88) ที่ให้เหตุผลว่าพระมอญคำหลวง ไม่มีข้อความตอนใดที่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่า เป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร แต่ที่เข้าใจกันมาตลอดว่า พระมอญคำหลวงเป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เนื่องจากมีข้อความในตอนท้ายของหนังสือบ่งบอกระยะเวลาที่แต่งพระมอญคำหลวงว่า แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2280 ซึ่งใกล้เคียงกับระยะเวลาที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงพระนิพนธ์นิพนธ์นโพนันทสูตรคำหลวง เมื่อ พ.ศ. 2279 ดังความว่า

เมื่อเสร็จคักราชได้	สองพัน
สองร้อยแปดสิบสอง	เศษเหล่า
สิบแปดเดือนหกวัน	พฤษหัต
เดือนห้าแรมเจ็ดเช้า	เขตช้างปี่มะเมีย

ศักดิ์ศรี แยมันดดา (2534: 87) กล่าวว่า โคลงข้างต้นทำให้นักวรรณคดีเชื่อกันว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรเป็นผู้แต่งพระมอญคำหลวง ทั้งนี้ยังอธิบายอีกว่าแม้จะมีโคลง 1 บท

ในสมุดไทยเล่มหนึ่ง อ้างว่าพระมัลลย์คำหลวงเป็นพระนิพนธ์กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แต่ไม่อาจเชื่อถือได้ โคลงบทนั้น มีใจความว่า

สมุดมัลลย์เลิศล้ำ	ลิลิต
กรมพระราชวังคิด	ว่าไว้
จบเสร็จเรื่องราวประดิษฐ์	(ประดับ) แต่ง
เพราะพร้าทำยากได้	(แจ่มแจ้ง?) ใจจริง

เหตุที่ศักดิ์ศรี แย้มนิตดา กล่าวว่า โคลงข้างต้นไม่อาจเชื่อได้นั้น เพราะเมื่อนำโคลงบทดังกล่าว ไปตรวจสอบกับสมุดไทยเรื่องพระมัลลย์คำหลวงเล่มอื่น ๆ กลับไม่พบโคลงบทดังกล่าวเลย จึงเห็นได้ว่าสมุดไทยเล่มที่อ้างข้อมูลว่ากรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นผู้นิพนธ์พระมัลลย์คำหลวงไม่สามารถเชื่อถือได้ ทั้งนี้หากเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรเป็นผู้นิพนธ์พระมัลลย์คำหลวงจริง พระองค์จะต้องประกาศอย่างเป็นทางการว่าทรงเป็นผู้นิพนธ์ ดังที่ทรงกล่าวไว้ในนันทโศปนนทสูตรคำหลวง

ในประเด็นเดียวกันนี้ นิยะดา เหล่าสุนทร (อ้างถึงในพิสิทธิ์ กอบบุญ, 2561: 209) ได้ชี้แจงเกี่ยวกับโคลงที่ให้ข้อมูลว่ากรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นผู้แต่งพระมัลลย์คำหลวงนั้น ไม่มีความเป็นไปได้ เพราะโคลงบทดังกล่าวเป็นของเพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง นอกจากนี้ลายมือที่ปรากฏในโคลงบทนั้น ยังมีลักษณะแตกต่างจากลายมือที่เขียนเนื้อความทั้งหมด

พิสิทธิ์ กอบบุญ (2561: 208) มีความเห็นว่า พระมัลลย์คำหลวงไม่ใช่พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร โดยให้เหตุผลว่า โคลงตอนท้ายที่ระบุว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรเป็นผู้แต่งพระมัลลย์คำหลวง อาจเป็นโคลงที่มีการเพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง หากพระมัลลย์คำหลวงเป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรจริง พระองค์จะต้องแจ้งอย่างเป็นทางการว่าทรงเป็นผู้แต่ง ดังที่ทรงแจ้งเอาไว้ในนันทโศปนนทสูตรคำหลวง นอกจากนี้ลักษณะการใช้สำนวนภาษาของพระมัลลย์คำหลวง มีความด้อยกว่านันทโศปนนทสูตรคำหลวง ที่มีความงาม

วิจิตรอลังการ หากเป็นพระนิพนธ์ที่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรประสงคฺให้เป็นคำหลวงแล้ว จะต้องใช้สำนวนภาษาที่งดงาม และวิจิตรอลังการมากกว่านี้

อย่างไรก็ดีผู้เขียนบทความไม่ปักใจเชื่อ ตามคำกล่าวของนักวิชาการทั้ง 3 ท่าน ดังที่กล่าวมาข้างต้น เพราะจากการศึกษาตัวบทพระมาลัยคำหลวง ด้วยวิธีการอ่านแบบละเอียด และนำไปเปรียบเทียบกับพระนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ได้แก่ นันทโศภนันทสุตาคำหลวง ภาพยห่อโคลงประพาสธารทองแดง ภาพยห่อโคลงนิราศธารโศก ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า พระมาลัยคำหลวงเป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ซึ่งจะได้ชี้แจงรายละเอียดต่อไป

พระมาลัยคำหลวง : พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร

จากการทบทวนแนวคิดของนักวิชาการตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มองเห็นประเด็นที่นักวิชาการนำเสนอว่า เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรไม่ใช่ผู้แต่งพระมาลัยคำหลวง โดยเหตุผลที่นักวิชาการได้อ้างไว้ มี 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ไม่ปรากฏพระนามเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรในตัวบทพระมาลัยคำหลวง 2) สำนวนภาษาในพระมาลัยคำหลวง ค่อนข้างต่างจากนันทโศภนันทสุตาคำหลวง 3) สมุดไทยเล่มที่มีข้อความอ้างถึงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เขียนขึ้นภายหลัง ไม่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความได้นำเสนอให้เห็นว่า แท้จริงแล้วพระมาลัยคำหลวงเป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ดังนี้

1. เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรทรงแต่งพระมาลัยคำหลวง แม้จะไม่ปรากฏพระนามในตัวบท

แม้ว่าพระมาลัยคำหลวง จะไม่ปรากฏพระนามเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร แต่สันนิษฐานได้ว่า เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรทรงเป็นผู้แต่งพระมาลัยคำหลวง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความพิจารณาจากเนื้อความในโคลงตอนท้าย 2 บท ความว่า

จอมจักรจักรไคร้คุ้ม	ครองลัศตัว
ส่งสารสารสั่งอรรถ	ถึถ้อง
ทรงธรรมธรรมเตือนตัด	ตัดบาป
สิ้นกรรมกรรมจักข้อง	ช่วยเปลื้องพอบองค์

เดชะข้ากล่าวแกล้ง *ศุภสาร*
 เดชะแถลงนิทาน *เทียบไว้*
 เดชะเพียรเจียรกาล *จนเสร็จ*
 เดชะบุญแต่งให้ *พบให้ทรงธรรม*

(กรมศิลปากร, 2545: 186-187)

ความจากโคลง 2 บทข้างต้น หากพิจารณาแต่เพียงผิวเผิน จะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงกล่าวถึงพระศรีอริยเมตไตรยที่ส่งสารมายังมวลมนุษยเพื่อให้ละเว้นการทำบาป อันนำไปสู่การสิ้นกรรม แล้วจะได้พบกับพระองค์ นอกจากนี้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ยังทรงกล่าวอีกว่า ด้วยผลแห่งความเพียรพยายามในการแต่งพระมาลัยคำหลวงจนสำเร็จ ของจงเป็นกุศลผลให้พระองค์ได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรยในภายหน้า ทั้งนี้หากพิจารณาให้ละเอียดลึกซึ้งไปกว่านั้น จะเห็นได้ว่าโคลง 2 บทข้างต้น มีความหมายโดยนัยซ่อนอยู่

ความหมายโดยนัยที่ซ่อนอยู่นั้น ผู้เขียนบทความตีความว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ได้รับคำตักเตือนจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ให้ปฏิบัติตนให้พ้นจากหนทางที่นำไปสู่บาป เพราะหากปฏิบัติตนเป็นคนดีแล้ว อีกไม่นานก็จะได้กลับมาพบองค์พระราชบิดา ดังปรากฏในโคลงบทที่ 1 ว่า *ส่งสาร สารสั่งอรรถ ถึถ้อง ทรงธรรมธรรม เตือนตัด ตัดบาป ลี้นกรรม กรรมจักช้อง ช่ายเปลื้องพอบองค์* (กรมศิลปากร, 2545: 186) ซึ่งอาจหมายถึงสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ คลายพระพิโรธจากการที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เคยทำความผิดร้ายแรง โดยการลอบสังหารพระภิกษุเจ้าฟ้าปานเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ พระราชนัดดาองค์โปรด ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

ส่วนความจากโคลงบทที่ 2 เป็นคำอธิษฐานของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรที่ขอให้ผลบุญแห่งความเพียรพยายามในการแต่งพระมาลัยคำหลวงจนเสร็จ ผลให้พระองค์ได้กลับไปพบสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดาอีกครั้ง

เหตุผลของผู้เขียนบทความ สอดคล้องกับความเห็นของประคอง เจริญจิตรกรรม (2554: 79) ที่ได้นำเสนอว่า โคลง 2 บทข้างต้น มีข้อความที่ควรพิจารณา คือ *ลี้นกรรม*

กรรมจักข้อง ช่วยเปลื้องพบองค์ โดยคำว่า พบองค์ อาจหมายถึง พระศรีอริยเมตไตรย ก็ได้ แต่ก็สามารถตีความได้อีกประการว่าหมายถึง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดาของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ข้อความว่า ลีนกรรม ก็ยังแฝงนัยว่า อาจหมายถึงการได้รับพระราชทานอภัยโทษจากความผิดที่ทรงก่อไว้ และได้กลับไปเข้าเฝ้าพระราชบิดาดังเดิม ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่ว่า ช่วยเปลื้องพบองค์ ทั้งนี้เนื้อความในโคลงบทต่อมา ได้แสดงให้เห็นคำอธิษฐานอันเป็นความหวังของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ว่า ด้วยอำนาจแห่งความเพียรพยายามในการแต่งพระมาลัยคำหลวงจนสำเร็จ ของจงเป็นบุญกุศลดลให้พระองค์ได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรยในกาลภายหน้า ซึ่งอาจหมายถึงการได้กลับไปพบสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระราชบิดาอีกครั้ง

ทั้งนี้จากการศึกษาตัวบทพระมาลัยคำหลวง โดยนำไปเปรียบเทียบกับพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์เรื่องอื่น ๆ ได้แก่ นันทโศปนนทสูตรคำหลวง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ทำให้ผู้เขียนบทความพบว่า พระมาลัยคำหลวง นันทโศปนนทสูตรคำหลวง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก มีลักษณะร่วมกันคือ แสดงให้เห็นความเพียรพยายามในการแต่งของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ ดังที่ทรงกล่าวไว้ในตอนสุดท้ายของกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ความว่า

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์	ไชยเชษฐสุริย์วงศ์เพียร
แต่งไว้ให้สถิตเสถียร	จำเนียรกาลนานสืบไป
เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์เจ้า	ทรงเขียน
ไชยเชษฐสุริย์วงศ์เพียร	เลิศล้ำ
แต่งไว้ให้สถิตเสถียร	ในโลกย์
จำเนียรกาลนานชั่ว	อ่านอ้างสรรเสริญ

(กรมศิลปากร, 2545: 248)

สำหรับเนื้อความในตอนต้นของกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ได้แสดงให้เห็นความเพียรพยายามของพระองค์ในการแต่งเช่นกัน โดยทรงกล่าวไว้ในรูปแบบของโคลงกระทู้ ความว่า

เจ้าฟ้า ธรรมท่านแท้ พยายาม
อิเบศร์ กุมารนาม บอกแจ้ง
ไชยเชษฐ บัฏฐาคาม ภีรภาพ
สุริยวงศ์ ทรงกาพย์แกล้ง กล่าวเกลี้ยงโคลงการ
(กรมศิลปากร, 2545: 255)

ขณะที่เนื้อความในตอนสุดท้ายของนันทโศกนิพนธ์สุตรคำหลวง เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ก็ทรงกล่าวถึงความเพียรพยายามของพระองค์ในการแต่งจนสำเร็จ โดยแต่งเป็นโคลงกระทู้ที่มีเนื้อความ และการใช้คำแบบเดียวกับกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ดังนี้

เจ้าฟ้า ธรรมท่านแท้ พยายาม
อิเบศร กุมารนาม บอกแจ้ง
ไชยเชษฐ บัฏฐาคาม ภีรภาพ
สุริยวงศ์ ชรงแต่งแกล้ง กล่าวเกลี้ยงนันท
(กรมศิลปากร, 2545: 154)

ส่วนเรื่องพระมัลลย์คำหลวงก็มีเนื้อความในตอนสุดท้าย ที่แสดงให้เห็นความเพียรพยายามของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรในการแต่ง ดังนี้

เดชะข้ากกล่าวแกล้ง ศุภสาร
เดชะแกลงนิทาน เทียบไว้
เดชะเพียรเจียรกาล จนเสร็จ
เดชะบุญแต่งให้ พบไ้ทรงธรรม
(กรมศิลปากร, 2545: 187)

จากเหตุผลที่กล่าว ผู้เขียนบทความจึงเสนอความเห็นว่ พระมลัยคำหลวง เป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร เพราะมีลักษณะร่วมกันในเรื่องการแสดงให้เห็นความเพียรพยายามในการแต่งพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร

2. เหตุที่สำนวนภาษาในพระมลัยคำหลวงดีกว่าสำนวนภาษาในนันทโพนันทสูตรคำหลวง

นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า สำนวนภาษาในพระมลัยคำหลวง มีความงามวิจิตร สู้สำนวนภาษาในนันทโพนันทสูตรคำหลวงไม่ได้ ผู้เขียนบทความจึงตรวจสอบเนื้อความจากนันทโพนันทสูตรคำหลวงพบว่า มีการนำเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวง มาปรับปรุงใหม่เป็นครั้งที่ 2 หลังจากเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ได้รับการสถาปนาให้เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงทำให้มีการขัดเกลาสำนวนภาษาให้มีความงดงามอลังการมากขึ้น ซึ่งสำนวนภาษาเดิมก่อนการปรับปรุง อาจมีความเท่าเทียมกับเรื่องพระมลัยคำหลวง

เหตุที่ผู้เขียนบทความกล่าวว่า มีการนำนันทโพนันทสูตรคำหลวงมาปรับปรุงใหม่เป็นครั้งที่ 2 เพราะเนื้อความในนันทโพนันทสูตรคำหลวงได้บอกเอาไว้อย่างชัดเจนว่า วรรณคดีเรื่องนี้มีช่วงเวลาในการแต่ง 2 ครั้ง กล่าวคือ แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2279 ซึ่งเป็นปีที่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรยังทรงผนวช และยังไม่ได้รับการสถาปนาให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ดังความว่า

*เมื่อแรกแต่งพระมหาชชาติคำหลวงนั้น จุลศักราชได้ 844 ศก
แต่นั้นนันทโพนันทสูตรคำหลวงครั้งนี้ จุลศักราชได้ 1098 ศก ว่ากันอยู่ถึง
254 ปี*

(กรมศิลปากร, 2545: 154)

ข้อความที่พิมพ์ตัวหนา (เน้นโดยผู้เขียนบทความ) บ่งบอกถึงปีที่แตงนันทโพนันทสูตรคำหลวงว่า แต่งเสร็จ เมื่อ จ.ศ. 1098 ตรงกับ พ.ศ. 2279 ซึ่งเป็นการแต่งในครั้งที่ 1 ต่อมาหลังจากที่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ได้รับการสถาปนาให้เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว จึงมีการนำเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวง มาปรับปรุงใหม่อีกครั้ง ดังความว่า

อหฺ อันทว่าข้า สิริปาโล ผู้ชื่อพระมหาสิริบาลกประกาศ นาวาจท โดยพระนาม
 แต่บุรพาทิบรรพชช ครั้นนิวัตริเวคน เปนกระษัตริเพศวร่า ฌมธิเปสฺ สขยเขณฺฐ
 สุริยวิส นาม ชื่อเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยะเชษฐสุริยวงษ สถิติรทยงคตุงการ
 วังบวรสถานมงคล ด่ากลเปนฝ่ายหน้า แลข้านี้กล่าแดงบท สงคายามิ
 แต่งสิลิสฐพจนคำสยาม สิสิภูสฺ ให้เกลี้ยงเกลามาในพระบาฬี นนโทปนันทวดฤ
 ซึ่งมีในนโทปนันทพิศคฺ พหุสมผลสกลฺ แลมีบทมลัมผัสสะอันเจรอย

(กรมศิลปากร, 2545: 154)

จากบทประพันธ์ที่ยกมา จะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงกล่าวถึงพระองค์เองว่า
 ในขณะที่ทรงผนวชนั้น ทรงมีสมณฉายาว่า สิริปาโล (สิริบาล) ครั้นทรงลาผนวช กลับมา
 ใช้ชีวิตในเพศฆราวาสแล้ว ทรงได้รับการสถาปนาให้เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล
 พระองค์จึงได้นำนันทโพนันทสูตรคำหลวง มาขัดเกลาสำนวนให้ถูกต้องตามพระบาลี
 และมีสัมผัสอันไพเราะมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงมีความพิถีพิถันในการสรรคสรสร้างนันทโพนันทสูตร
 คำหลวงเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาหรือความงามของต้นฉบับ ที่มีการปิดทอง
 อย่างงดงามที่หน้าปกสมุดไทยทั้งยังใช้ตัวอักษรไทยย่อ อักษรขอมย่อ ที่มีลายมือของ
 อาลักษณ์บรรจงเขียนอย่างงามวิจิตร (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และยรรยงค์ สิกขะฤทธิ์,
 2561: 21)

ส่วนพระมालย์คำหลวง เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรอาจทรงรอที่จะปรับปรุงต่อไปในภายหลัง
 เหตุที่ยังไม่ทรงปรับปรุงพระมालย์คำหลวง อาจเป็นเพราะนันทโพนันทสูตรคำหลวง
 มีความสำคัญต่อพระองค์มากกว่า เนื่องจากแสดงให้เห็นเรื่องราวตอนสำคัญในช่วงชีวิต
 ของพระองค์ คือช่วงที่ทรงกระทำความผิด ลอบสังหารพระภิกษุ เจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุน
 สุเรนทรพิทักษ์ พระญาติผู้พี่ที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงคิดว่าอาจเป็นศัตรูราชสมบัติ
 แต่แล้วเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรกลับต้องพึ่งบารมีของพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุน
 สุเรนทรพิทักษ์ เพื่อให้พ้นราชภัย ทำให้เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงสำนึกผิด และคลายจาก
 มิจฉาทิภูฏิเฉกเช่นพญานันทโพนันทนาคราชที่คิดปองร้ายพระมหาโมคคัลลานะ แต่เมื่อ

พญานันโทปนนันทมาศราชได้รับการสั่งสอนจากพระมหาโมคคัลลานะด้วยความเมตตา จึงทำให้หลุดพ้นจากมิถุนาภิภูฏี เพื่อฟังพระเถระและยอมรับในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ผู้เขียนบทความยังมีข้อสันนิษฐานว่า เหตุที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไม่ได้บอกว่าเป็นผู้แต่งพระมาลัยคำหลวง อาจเป็นเพราะว่า พระมาลัยคำหลวง เป็นงานนิพนธ์ในระยะแรก ๆ ที่พระองค์ทรงเริ่มแต่งหนังสือ ทั้งนี้แม้ว่าจะทรงพระนิพนธ์นั้นโทปนนทสุตร คำหลวงไปก่อนหน้าแล้ว แต่พระองค์อาจยังไม่มีความมั่นใจพระทัยในสำนวนภาษาที่ทรงใช้ว่ามีความงดงามวิจิตรอลังการมากเพียงใด จึงยังไม่ทรงกล้าแสดงฝีมือ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร จะประกาศว่าพระองค์ทรงนิพนธ์วรรณคดีเรื่องใด พระองค์จะต้องมีความมั่นใจพระทัยว่า สำนวนภาษาที่ทรงใช้ในการนิพนธ์นั้น ต้องเป็นสำนวนภาษาที่มีความไพเราะสละสลวย

นอกจากนี้ ยังเห็นได้อีกว่า ความมั่นใจพระทัยในการใช้สำนวนภาษาของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เกิดขึ้นหลังการดำรงพระยศเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว เพราะผลงานที่ทรงนิพนธ์ในช่วงนี้ ล้วนแสดงให้เห็นว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงมีความมั่นใจพระทัยอย่างเปี่ยมล้นในสำนวนภาษาที่ทรงใช้ว่ามีความไพเราะ สละสลวย ดังความในตอนท้ายของกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร	ไชยเชษฐสุริย์วงศ์เพียร
แต่งไว้ให้สถิตเสถียร	จำเนียรกาลนานสืบไป
เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรเจ้า	ทรงเขียน
ไชยเชษฐสุริย์วงศ์เพียร	เลิศล้ำ
แต่งไว้ให้สถิตเสถียร	ในโลภย์
จำเนียรกาลนานชั่ว	อ่านอ้างสรรเสริญ
เจ้าฟ้า หนุ่นน้อยราช	กุมาร
ธรรม์ อารงกลอนการ	ยั่วแยม
ธิเบศร์ วราสถาน	ไชยเชษฐ
สุริย์วงศ์ ทรงโคลงแต่้ม	แต่งไว้วานสงวน

เจ้าฟ้า เลิศล้ำโพธิ	สมภาร
กรมขุน หลวงพญากราน	กราบเกล้า
เสนา นราบาน	ใจชื่น ขมณา
พิทักษ์ รักษาเข้า	คำด้วยใจเกษม
จบ จนจอมโลกย์เจ้า	คีนวัง
บ พิตรสถิตบัลลังก์	เลิศหล้า
ริ ร่างกายโคลงหวัง	ชนโลก อ่านนา
บูรณม์ พระโคลงเจ้าฟ้า	ธิเบศร์เจ้าจงสงวน
อักษรเรียบร้อยถ้อย	คำเพราะ
ผู้รู้อ่านสารเสนาะ	เรื่อยหรี
ผู้รู้อ่านไม่เหมาะ	ตรงเทิ่ง ไปนา
ทำให้โคลงทั้งนี้	ชั่วช้าเสียไป
อักษรสรรค์สร้างช่าง	ชูปจาน
โคลงก็เพราะเสนาะสาร	แต่งไว้
ผู้รู้อ่านกลอนการ	พาชื่น ใจนา
ผู้รู้อ่านให้	ขัดข้องเสียโคลง

(กรมศิลปากร, 2545: 338)

3. สมุดไทยเล่มที่มีข้อความอ้างถึงกรมพระราชวังบวรสถานมงคลเขียนขึ้นภายหลัง ไม่มีความน่าเชื่อถือ

ในประเด็นดังกล่าวนี้ แม้จะมีนักวิชาการให้เหตุผลว่าเป็นส่วนที่แต่งเพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง และพบว่ามีอยู่ในสมุดไทยเพียงเล่มเดียวเท่านั้น แต่ผู้เขียนบทความขอเสนอความคิดเห็นว่า แม้จะเป็นส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง แต่ก็มีมีความน่าเชื่อถือ เหตุที่ผู้เขียนบทความกล่าวดังนี้เนื่องจากตัวบทพระมาลัยคำหลวง ได้บ่งบอกระยะเวลาที่แต่งเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

เมื่อเสร็จศักราชได้	สองพัน
สองร้อยแปดสิบสรรค์	เศษเหล้า
สิบเบ็ดเดือนหกวัน	พฤทศ
เดือนห้าแรมเจ็ดเช้า	เขตข้างปี่มะเมีย

(กรมศิลปากร, 2545: 187)

โคลงข้างต้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับปีที่แต่งพระมาลัยคำหลวงสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยว่าตรงกับ พ.ศ. 2280 ซึ่งเป็นปีที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรยังทรงผนวชอยู่ และตรงกับรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ดังนั้นพระมาลัยคำหลวง จึงเป็นวรรณคดีที่แต่งในรัชกาลนี้ ส่วนข้อมูลที่ว่า

สมุดมาลัยเลิศล้ำ	ลิลิต
กรมพระราชวังคิด	ว่าไว้
จบเสร็จเรื่องราวประดิษฐ์	(ประดับ) แต่ง
เพราะพร้าทำยากได้	(แจ่มแจ้ง?) ใจจริง

(กรมศิลปากร, 2545: 187)

แม้นักวิชาการจะแสดงความคิดเห็นว่า โคลงบทดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นโคลงที่แต่งเพิ่มเข้ามาภายหลัง อีกทั้งลายมือของผู้เขียนก็ต่างกัน แต่ผู้เขียนบทความขอแสดงความคิดเห็นว่าโคลงบทนี้ แม้จะเขียนขึ้นภายหลัง แต่ก็อาจเขียนขึ้นหลังจากที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ได้รับการสถาปนาเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลไม่นาน

สรุป

การศึกษาพระมาลัยคำหลวงในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า แท้จริงแล้ววรรณคดีเรื่องนี้ใครเป็นผู้แต่ง ซึ่งผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เป็นผู้แต่งวรรณคดีเรื่องนี้ ตามความรับรู้กันแต่เดิม

แต่เหตุที่นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่า พระมอญคำหลวงไม่ใช่พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เนื่องจาก 1) เนื้อความในเรื่องไม่ปรากฏพระนามของพระองค์ ดังที่ปรากฏในพระนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ 2) สำนวนภาษาในพระมอญคำหลวง ด้อยกว่าสำนวนภาษาในนันทโพนันทสูตรคำหลวง 3) ข้อความในโคลงที่ระบุว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นผู้แต่งไม่มีความน่าเชื่อถือ

ผลจากการศึกษาพระมอญคำหลวงด้วยวิธีการอ่านละเอียด ทำให้พบว่า พระมอญคำหลวงเป็นพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เนื่องจากเนื้อความในพระมอญคำหลวงได้แสดงให้เห็นความเพียรพยายามในการแต่งของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร เดกเช่นพระนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ คือ นันทโพนันทสูตรคำหลวง กาพย์ท้อโคลงประพาสธารทองแดง กาพย์ท้อโคลงนิราศธารโศก ทั้งนี้เหตุที่สำนวนภาษาในพระมอญคำหลวงด้อยกว่าสำนวนภาษาในนันทโพนันทสูตรคำหลวง เป็นผลสืบเนื่องมาจากนันทโพนันทสูตรคำหลวง มีการนำมาปรับปรุงขัดเกลาสำนวนภาษาใหม่เป็นครั้งที่ 2 หลังจากที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ได้รับการสถาปนาเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว จึงทำให้สำนวนภาษาของนันทโพนันทสูตรคำหลวงมีความงดงามไพเราะ มากกว่าสำนวนภาษาในพระมอญคำหลวง

ส่วนสมุดไทยเล่มหนึ่งที่มีข้อความระบุว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นผู้แต่งไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นส่วนที่เขียนเพิ่มเติมเข้าไปภายหลังนั้น ผู้เขียนบทความมีความเห็นว่า อาลักษณ์เป็นผู้เขียนเพิ่มเติมเข้าไปภายหลังจากที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรได้รับการสถาปนาให้ดำรงตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2545). **วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส, คุณหญิง. (2562). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุไรรัตน์ ลักขณะศิริ และยรรยงค์ สิกขะฤทธิ. (2561). **รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวงฉบับสมุดไทยของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรไชยเชษฐาสุริยวงศ์**. คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2565). **วรรณกรรมศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตยา กาญจนะวรรณ. (2563). **วรรณกรรมอยุธยา**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2554). **เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศทรงนิพนธ์เรื่องพระมาลัยคำหลวงก่อนเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวง**. **วารสารศิลปศาสตร์**, 11, 2: 72-80.
- พิสิทธิ์ กอบบุญ. (2561). **วิชา กวี : แนวคิดของ “คำหลวง” ในพระนลคำหลวงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**, 35, 2: 200-228.
- ศักดิ์ศรี แยมันตดา. (2534). **คำหลวง**. ใน **วรรณวิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.